

Віняр Г. М.

В Україну ідїть, діти, в нашу Україну

Ці напутні слова Тараса Шевченка з поезії "Думи мої, думи мої", написані ним у Петербурзі, де вийшла друком його перша збірка "Кобзар", цікаві не тільки інтимізуючим звертанням до своїх творів – *діти*, але й формою вираження напряму руху: *в Україну*, а не *на Україну*, як це часто чуємо з радянських часів ще й донині. Адже чуємо і читаємо *в Росії*, *у Франції*, *в Англії*, *у Вірменії*, але *на Україні*. Після того, як наша Батьківщина відновила свою незалежність, в офіційному вжитку запанувала форма *в Україні*. Проте окремі громадяни її не сприймають і вишукують різні підстави, аби повернутися до старого – *на Україні*.

Треба сказати, що в народній творчості і в красному письменстві вживані обидві форми: *на Україні* і *в Україні*. Наприклад, у Т. Шевченка: "Серед степу широкого *на Вкраїні* милій", і "*В Україну* ідїть, діти, *В нашу Україну*". Якому ж варіантові слід віддати перевагу? Свого часу це питання глибоко дослідив великий знавець української мови Іван Огієнко. Ось що писав він у статті з промовистою назвою "В Україні, а не на Україні":

"Коли говоримо про докладно окреслену територію, як закінчене ціле, або про самостійну державу, тоді завжди вживаємо прийменник **в** чи **у** (а не **на**): в Австрії, в Америці, в Румунії, у Франції, в Польщі, в Росії і т. ін. Що ж до прийменника **на** з місцевим відмінком, то його вживаємо при географічних назвах на питання "де" тільки тоді, коли територія, що про неї йдеться, не окреслена докладно, не самостійне ціле, тільки складова частина якоїсь держави: на Поділлі, на Полтавщині, на Київщині, на Волині, на Буковині... До непродуманих традиційних форм належить і вислів на Україні, що має в нас прецікаву історію... Цілі віки ми чули то на Ukraine, то "на Украине", а тому й защемили собі це "на Україні" як своє власне, зовсім забувши про його історичне походження й не відчуваючи, що це власне "на" – болюча й зневажлива ознака нашого колишнього поневолення... Стара наша Русь чи Малоросія складалася з кількох частин: Галичина, Волинь, Поділля, Україна (головно Київщина). Хто слова "Русь" чи "Малоросія" вживав на означення цілого народу, для того Україна була тільки частиною, це, скажімо, завжди бачимо в XVII-XVIII віках, наприклад, в універсалах Богдана Хмельницького або в літопису Величка й ін. Україна мислилась тоді частиною цілого народу, Руси, а тому вираз *на Україні* був нормальний...

Але вже за старих часів дехто розумів Україну значно ширше, а тому й писав *в Україні*... Шевченко у своїх творах звичайно мислив Україну як назву для всього нашого народу, а тому й уживав на питання *де* місцевого відмінка

з прийменником **в**: *У нас в Україні старий Котляревський отак щебетав. Було колись в Україні лихо танцювало. На весь світ почули, що діялось в Україні. Виріжуть гайдамаки ворогів в Україні. Сю ніч будуть в Україні родитись близнята. Мені однаково, чи буду я жить в Україні чи ні; також на питання куди: В Україну ідіть, діти, в нашу Україну. Сини мої, летіть в Україну. Линуть в свою Україну тощо... Але звичайний традиційний погляд, що Україна – то частина другої держави, несвідомо захоплював і Шевченка, чому й він нерідко писав *на Україні, на Україну*... Мусимо змінити стару граматичну форму й уживати тільки *в Україні, в Україну*, викинувши остаточно з нашого вжитку граматичну ознаку нашого колишнього поневолення."*

Отже, основною (а в офіційному мовленні єдиною) формою є *в Україні*.

*Ведуча рубрики
завідуюча кафедрою української мови
педуніверситету доцент Г. ВІНЯР.*